

poezija

TADEUŠ KUBJAK

UZALUD ZAGLEDA

Preklinjem vas, ne govorite,
ne govorite joj o tom
da je na dalnjem otoku, ko jutara zvezda,
iz krila zemlje crnog ko dno pakla
izronila glava devojke
lepa,
kao oblak sjajna.
Kao da je po drugi put izišla iz morske pene,
iz svetla, iz vazduha,
s neba — ne ispod zemlje.

Zaboga, ne govorite,
ne govorite joj o tom.
Ona već deset godina dužih od večnosti
najsitomašnjeg andjela
čeka da joj se kćerka kući vrati,
uzalud čeka u gradiću na Wisli
između crkve kamene bez zvona
i sinagoge drvene ko gusle bez struna,
u gradiću pozlaćenom suncima suncokreta,
s krunom od ruža na brdu.

Uzalud zagleda na zemlji i na nebu.
Ne odaziva se njenom glasu
srce života i vremena.

Ah, molim vas ne govorite,
ne govorite joj o tom
da je u gradu Strakuzi
o kome zna koliko i o mesecu
u zelenoj senci „španjolskoga vrta“
u vrelome bljesku sredozemnog sunca
posle dve tisuće
godina
izvadjena na svetlo dana
glava devojke kamene,
glava Venus Anadiomene
ili one što izranja.
Ona što je izišla iz njena krila
na svetlo dana, kao cvet posle bure,
neće izroniti iz pene sunčanog mora
između bisernih školjki,
zlatnih koprena riba.

Mržnja našega doba
u bljesku crnoga sunca
ostavlja samo prah
na četiri strane sveta.

Ah ne raspršajte u njenom potamnelom srcu
taj oblak rumeni
što ima slatka usta i azurne oči
jer majčino je da čeka.
Ne palite u njoj po drugi put
to rumeno telo
što je otišlo iz tamnih
čeljusti peći, iz zemlje
na krilima ognja
u crnoj kruni dima.

Mada se ne odaziva na njen glas
srce zemlje i neba,
srce života i vremena,
u njoj nije umrlo svetlo nade.
Hođa zaslepljena njime.

Majka prepuna bola,
luda među ženskinjama,
kojoj je plod života
progutao oganj peći,
oganj pakla na zemlji.

Preveo s poljskog: Petar VUJIČIĆ



TADEUŠ KUBJAK, rođen u Varšavi 1924
godine, jedan od najplodnijih savremenih poljskih pes-
nika. Izdao deset zbirki pesama, najvažnije „Balade i
pesme“ (1950), „Izabrane pesme“ (1954), „Prsten“
(1956). Dobitnik je nagrade Saveza poljskih pisaca, za
poeziju, 1951 godine.

proverenog. Više ništa nije
znao.

— Ko je doveo bolesnika?
— zapitala su dva konkav-
na stakla na očima nauke.

— Mislite, možda, ko ga
je doneo? — pitanjem je
zvučao odgovor nabranog
istraživanja nečeg što ne
daje znake prisustva.

— Da.
— Jedan vojnik.
— Gde je on?
— Otišao je.
— Je li imao nalaz?
— Ne.

— Da li je rekao njego-
vo ime?

— Ime? Ne.
— Znači čak ne znamo
ni kako se zove.

Ni osnovno se ne zna.
Ime bolesti je uvek zguž-
vana tajna ganglija. A čove-
kovo ime retko je zagonet-
ka. A sad i ono.

— Ima li nade? — prese-
kao je vazduh i iščekivanje
trbuh dostojanstva i samo-
uverenja.

— Jako malo, družo dok-
tore.

I bela zavesa je otvorila
prozor na sebi, trbuh je
utonuo u njega i sad se sa-
mo čuo glas.

— Ko je on?
— Običan čovek.
— Da li baš običan? —
javio se plavi glas.

— Zar ne?
— Možda običan po tome
što je čovek. Ali mu se ni
ime ne zna.

Tišina. I mir. I dah. I
šapat. I san bez jutra.

I opet dodavanje. I opet
se nešto vraća. I vlažno
platno ledja. I znoj na ug-
lovima obrva pravi jezero
pa se slapom prospe na
obraz i klizne na podbra-
dak. A neki mlaz zaluta do
uglova usana. I tu se za
tren zadržati dok nervozna
ruka smirenog htenja ne u-
pije znoj i oslobodi dah.
Opet sve uzalud. Čovek je
ležao još uvek za sebe u
sebi. Nepomičan i svečan.

— Kako da upišem po-
datke? — zacvrkutao je svi-
leni glas nežnosti.

— Bez imena. Sve osta-
lo znate. I bez nalaza. Na-
javite rentgen.

I olovka je zapevala po
hartiji. Pevala je izgubljeno
kao kitajska pentatonika. I
obeležuje vremena. Datum.
Tu je glas pomagao grafitu:
— Dvadesetprvi mart. Pro-
leće! Dan proleća. A sneg
na sve strane. Zemlja je
promenila utabanu stazu svo-
ga okreta i prti nov put
kroz vasionu. Dvadesetprvi
mart.

— Pokreće se! — alarmira
uzburkani eho glasnica.

Čitav napor, trideset i dva
časa neprekidne borbe u
ime života krunisan je bla-
gim podrhtavanjem pomod-
relih usana posutih pepelom
pene.

— Pokušava nešto da
kaže.

Iščekivanje je preraslo ti-
šinu. Čekalo se kao otkro-
venje.

Usne su zaigrale poslednji
valcer. Besmrtni. Jezik u

VALERIJ BRJUSOV

ODLOMCI

San je uvek stvarnost, realna činjenica za
onoga koji sanja. Fikcija umetnikova postaje stvarnost
kada uđe u svesi čitalaca, gledalaca, slušalaca.
„Don Kihot“ je realno uticao na život, jedne odu-
ševjavajući plemenitošću svoga lika, druge opomi-
njući na karikaturnost svojih podviga. Prošavši
kroz svest miliona, Don Kihot nije manje realan od
Napoleona. Zato su u pravu usrdni vođiči koji tu-
ristima na ostrvu Ibi pokazuju tamiću gde je bio
zatvoren grof Monte Kristo.

Govoriti „jednostavno“ i govoriti „razum-
ljivo“ — nisu sinonimi. Za laika „nerazumljivo“
može da bude i ono što je rečeno vrlo jednostavno...
Da bi ono što je napisano bilo jednostavno, pišeća
je stvar; da bi napisano bilo razumljivo, treba čita-
lac da ga dostigne. Malarme nije pisao jednostavno,
ali za one koji mu poznaju način pisanja — njego-
vi soneti potpuno su razumljivi. Vredni li učiti da bi
se shvatio određeni pisac — stvar je izbora.

Istorija poezije je (između ostalog) isto-
rija postepenog usavršavanja sredstava poezije. Kao
što savremeni čovek ima mnogo moćnija oruđa za
borbu sa prirodom nego li prvobitni ljudi, tako i
savremeni pesnik raspolaže savršenijim sredstvima
nego li pesnik ranijih epoha. Možda su se pesnici
Grčke, Rima i Srednjeg veka nameštale iste one te-
me koje su liričari XIX veka razradili, ali i rani-
jim stolicima nije poezija posedovala sredstva da u
reči pretoči ove teme. I sada ima važnih umetničkih
problema koji se još ne mogu rešiti, ne zbog nedos-
tataka dara kod pojedinih pesnika, nego zbog odsus-
tva odgovarajućih sredstava poetske tehnike. Antič-
ki pesnik je mogao osećati isto ono što izraženo u
Geteovim stihovima: „Nad svim vrhovima je mir...“,
ali kako je mogao da izrazi ovo raspoloženje kada
je jedino sredstvo lirike bilo otelotvorenje snage u
liku olimpijskih bogova?

Kritičari vole da sude o ličnosti liričara
po njegovim stihovima. Ako pesnik govori „ja“, kri-
tičari pripisuju rečeno samom pesniku. Nepomirljive
protivrečnosti u koje, sa te tačke gledišta upadaju
pesnici, malo zbunjuju kritičare. Oni se trude da ih
objasne „slučajnostima raspoloženja“. Ali u svakoj
lirskoj pesmi kod pravog pesnika novo je „ja“. Liri-
čar u svojim ostvarenjima govori raznim glasovima,
u ime raznih ličnosti. Lirika je skoro isto to što je
i drama, i kao što je nepravedno Sekspiru pripisivati
osećanja Magbeta, isto tako je pogrešno zaključivati
o simpatijama i pogledima Baljmontovim na osnovu
te i te njegove pesme. Individualnost pesnikova og-
ledala se u proseidima njegova stvaralaštva, u nje-
govim omiljenim likovima, metaforama, metrici i ri-
mama, a ne može se izvoditi direktno iz osećanja
i misli koje on izražava u svojim stihovima. Samo
pesnik — pedant može iznaći protivrečnosti, sa-
mo onaj koji ne „stvara“ nego pravi svoje stihove
biće u njima trajno veran jednim i istim pogledima.

Preveo: Dejan POZANNOVIĆ

plamenu volje udario je
odzvanjajući o zidove zuba
i nepca.

— Mmmmm... — ječalo
je iz daljine — mmm... mart
— otkinulo se.
Čuo je.

— Vojnik... Mmmiloš...
Mart... Mart... Martović...
— i još mnogo je hteo, ali
je desni sastav usana nad-
igrao levi. Grč. I okorelo
meso govora zaustavilo se.
Oči su neumorno, bez zlat-
nog veza kapa, zagledane u
luster koji se blago ljulja.
I pobledele. I utonule. Više
nema dve noći u potamne-
noj izbi misli. Samo jedna.
Večita. Ovoga puta bilo je
kasno i kad se pokušalo.

— Zapišite: Miloš Mitro-
vić... Rentgen izostavite.
Sve je jasno.

Ime je postalo istorija a
čovek se odronio.



MESEČNIK ZA KULTURU I
UMETNOST | GODINA III 1987
BROJ 4 — (19) ODGOVORNI U-
REDNIK: FLORIKA ŠTEFAN
/UREDNIK: DEJAN POZNA-
NOVIĆ, DRAŠKO REDJEP,
IVAN HOROVIC I FLORIKA
ŠTEFAN; ESTETSKO - TEH-
NIČKA OPREMA: IVAN HO-
ROVIC; VINJETA: BOGDANKA
POZANNOVIĆ; LIST IZDAJE
„PROGRES“, NOVI SAD,
MAKSIMA GORKOG BROJ 20
TEKUĆI RACUN KOD NA-
RODNE BANKE 800-T-514,
BROJ TELEFONA 35-59
SLOG I ŠTAMPA: ŠTAMPA-
RIJA „ZVEZDA“, VRBAS
REDAKCIJA I ADMINISTRACIJA: NOVI SAD,
MAKSIMA GORKOG BROJ 20
CENA PRIMERKU 20.— DIN.
GOD. PRETPLATA 300.— DIN.